

A szicíliai Agrigentumban (egykori nevén: Akragaszban) működött híres ókori filozófus, Empedoklész haláláról kétféle vélekedés maradt fenn. Az egyik szerint csak úgy, sehol semmi, egyszeriben eltűnt a társaságból – tanítványai ezzel próbálták magyarázni isteni eredetét, azaz: a felsőbbségek hirtelen kiemelték a többiek közül, és maguk közé

Tóth László 51

A SZAKADÉK, AMI ÖSSZEKÖT

Régebbi s újabb futamok

a Naplóból

vették őt. Mások szerint viszont az Etna kráterénél találták meg a saruját, bizonyítva, hogy bölcselőknek bizony nagyon is prózai és nagyon is valóságos halál jutott: egyszerűen belevetette magát a tűzhányó kráterébe, és kész. Minek itt, kérem, filózni, és össze-vissza hadoválni lélekről, isteni eredetről, ilyesmi. Empedoklész, halálával, egyszerűen beteljesítette saját tanítását az elemekről, a négy alapelem – a víz, a föld, a levegő és a tűz – időnkénti szétválásáról és egyesüléséről, s ő végső mozdulatával visszaadta testét a nagy egységnek.

Ennyi a történet, kikerülhet a végére a pont.

Engem azonban most mégsem ez érdekel, hanem a mester saruja.

Jejesül, miért lépett ki a lábbelijéből, mielőtt végleg *dobbantott* volna?

Hiszen ugorhatott volna sarustul is, nem?

Mindössze *stiláris* szerepe volna csupán a lábravalójának, vagyis azzal üzente meg, hogy az Etna gomrában lelte halálát?

Jelet akart hagyni?

Vagy valami ősi, megmagyarázhatatlan, felfoghatatlan, az ösztönélet körébe vesző, atavisztikus készítés van a dologban?

Mindennapi útjaink végén, hazatértünkkor, vajon nem ugyanígy rúgjuk le lábunkról ma is a cipőnket? Esténként nem ugyanígy, meztláb térünk nyugovóra nap mint nap, papucsunkat szépen elrendezve az ágyunk előtt? A környező világ, a napi létküzdelmek egyhangúan ismétlődő, vaskosan valóságos megpróbáltatásai után az átöltözés, a ruha- és lábbeli-váltás rítusa vajon nem a létezés egy másik dimenziójába, a magánélet, a privátszféra transzcendentális valóságába való átlépésünket jelképezi, illetve teszi lehetővé? S halálunk is nem oda tartozik-e (elsősorban)? Vajon nem határkijelölés-e – facipő esetében: határfa? – az egész? S Empedoklésznel, a tűzhányó kráterének – másfél évezreddel kései német filozófus utódja dilemmája elé

szaladva: *a lét és a semmi* – peremén, élet és halál választóvonalán állva, nem az volt-e?

52 Az ókori bölcselő ez időből kioldódott, metaforikus szintre emelkedett történetéről különben nekem mindig egy *néhai* kortársam, Holló András (1953–1992), ez a kiváló tehetségű, messzemenően művelt, halk szavú, immár több mint két évtizede halott, újabban már szinte egyáltalán nem – még évfordulás alkalmakkor sem – emlegetett költő jut eszembe. Igaz, botrányosan rövidre szabott életében sem volt kora „kánonjainak” kitüntetettje (lévén maga is félrehúzódó alkat, s magányos alkotója az 1980–1990-s évtizedfordulónak), bár sovány kritikai recepciója kivétel nélkül elismerte a tehetségét. Nehéz sorsa, egyre jobban elhatalmasodó betegsége azonban erősen behatárolta lehetőségeit, s élete utolsó szakasza már az egyre inkább elhatalmasodó és mind végzetesebbé váló magánya fantomjaival való küzdelemben telt el, a végén, mondják, már nemcsak hogy a szülőfalujából, Mocsáról, hanem jóformán az otthonából, sőt talán már a szobájából sem mozdult ki (akárcsak – jut eszembe – az ugyancsak a világvégi csenddel viaskodó, kozmikus magánya *falai* közé szorított cseh költőóriás, Vladimír Holan), s ebben a reménytelen küzdelemben – még ha az írás, az alkotó munka ideig-óráig életben is tartotta – csak veszítenie lehetett: harminckilenc éves korában úgy döntött: nem folytatja, nem folytathatja tovább.

Róla is fennmaradt viszont a fáma, hogy a felüljárón (hídon?), ahonnan a mélybe vetette magát, szépen, egymás mellé helyezve találták meg a papucsát, mintha csak lefekvés előtt igazgatta volna el gondosan (ő is), mert így tanulta, mert ezt így kell... Amire szerintem kevés az a magyarázat, hogy világéletében fegyelmezett ember volt (amire legfőképpen formagazdag és tudatosan épített költészete, valamint az életműve csúcsát jelentő prózakötete, a dél-amerikai mágikus realistákhoz vonzódó, az idő titkait faggató, az emberi lélek örvényes mélyeit kémlelő, de már a posztmodern szerep- és beszédjátékok felé kacsingató *Izszapfalvi legendák* a példa), mindennek okát mélyebben kellene keresnünk.

Mert miért is lépett ki halála (eltűnése?) előtt a sarujából Empedoklész?
És miért a papucsából Holló András?

Azt gondolom, hogy ez utóbbi és Empedoklész saruja – jóllehet két ezredévnyi a távolság köztük, és Mocsai is több mint kétezer kilométerre esik az Etnától – közvetlenül egymás mellett foglalnak helyet a végtelen időben. S hogy ugyanaz a világ dolgait és az emberi sorsokat elrendező megfoghatatlan erő igazította el őket, mely mondjuk Hölderlin tollát is vezette, amikor az többször is nekirugaszkodott, hogy megörökítse az antik filozófus alakját és történetét. (E versdarabjait és drámatörredékeit nemrég Báthori Csaba gyűjtötte egybe és ültette át nyelvünkre, de Kukorelly Endre Hölderlin-szétírásai is újabb irodalmunk izgalmas eseményét jelentik). Jó érzéssel illesztett ezért Holló *Egyre messzebb* című, még költőnk halálának ötödik évfordulójára

megjelent versválogatásának élére annak összeállítója, Jász Attila épp egy Hölderlin-idézetet a *Hüperion*ból: „Semmi sem képes oly magasba nőni és oly mélyre hullani, mint az ember. Gyakran a szakadék éjéhez hasonlítja szenvedéseit, és üdvösségét az éterhez – s milyen keveset mondott ezzel! De nincsen szebb annál, mint mikor ilyen hosszú halál után újból dereng benne valami, és a távolból pirkadó öröm felé testvérként indul el a fájdalom.”

53

Mert – Akragaszban vagy Mocsán – ugyanazon szakadék peremén áll az ember ezredévek óta.

Mely nemhogy elválasztana, hanem egyenesen összeköt bennünket.

Igaz, néha csak a lábbelink jelzi ezt.

Sarunk, papucsunk így kap(hat) történelmi szerepet; nem mindegy hát, levetve azokat hogyan helyezzük el.

A grafika esszéistája

Napjaink egyik legjelentősebb magyar írója, irodalom- és művelődéstörténésze, -kritikusa, aki, mellesleg, filozófusnak sem akármilyen: már régóta Kaján. Igen, a kortárs magyar grafika (egyik) kétségbevonhatatlan topjáról, Kaján (alias: Kalász) Tibor karikaturistáról beszélek. Persze, ez így meglehetősen hebehurgyán hangzik: író, irodalom- és művelődéstörténész, kritikus, filozófus, grafikus?

Egy karikaturista? Akit még – nem kis felsőbbrendűséggel – talán maguk a képzőművészek sem szívesen vesznek be a maguk kasztjába?

De hát miért ne!?

Hisz Kaján munkái – *kajánkodásai* – jóval többek szokványos karikatúráknál.

A karikatúra, hagyományosan, gúnyrajz, mindig valamire reflektál – véleményt fogalmaz meg a világról, amihez elegendők a futó benyomások is.

Kaján azonban elemez. Amihez viszont mindig valamilyen rendszer szükségeltetik. S határozott világkép.

Mert vélemény és világkép nem ugyanaz a kategória. Hiszen míg az első nem szükségképpen feltételezi a másodikat, a világkép minden esetben hitelesítheti a véleményt (is).

Kaján aforizmákat rajzol.

Más karikatúrái a grafika esszéi, néhány vonalba kódolt tömör bölcseleti megnyilatkozások, történelmi elemzések. Az emberi végtelenből kimetszett, világos gondolati rendszerek.

Filozófus alkotójukat az „elme vidámparkjában” rendelte gondnoknak a teremtés.

Kettős látás

Az embert, lehet, éppen sajátos kettős látása teszi emberré. Aki valamely szép, nagy, felemelő dologra azt mondja:

54 „Lehet ennél több?”

De már a rákövetkező pillanatban méltatlankodva teszi hozzá:

„Érjem be ennyivel?”

Bizalmi viszony

A Nyelvkönyvből

„Hagyd csak beszélni a természetet...” – int bennünket az *Észrevételek*ben Wittgenstein, s ez rendben is volna. Mit sem ér azonban, ha nem tanuljuk meg érteni a szavát. Akárha az osztrák bölcselelő kínaiját hallgatnánk, akinek beszédét artikulálatlan bugyborgásnak véljük, mindaddig, amíg meg nem tanuljuk a nyelvét. Aki viszont tud kínaiul, az „a *nyelvet*” fogja felismerni benne. Ahhoz, hogy a természet nyelvét többnek tudjuk megformálatlan, jelentés-telen „bugyborgásnál”, előbb el kell sajátítanunk azt.

A természettől való eltávolodásunk nyelvi eltávolodás is.

Magamról tudom, hogy ma már nagyon sok mindenre nincs szavam, amire a gyermekkoromban – falun, tehát természetközelenben növe fel – még volt, amivel akkor még bizalmas viszonyban voltam. A megnevezni tudás bizalmi viszony is a megnevezendővel, megnevezettel.

Amit nem tudok nevéen szólítani, idegenül, értetlenül, közömbösen állok előtte.

Minden, amit név szerint ismerek, én (is) vagyok.

Pofon – rossz mondatokért

A Nyelvkönyvből

Rónay Györgynél olvasom, hogy egyszer, még Makón, Juhász Gyula, felháborodásában, egy rossz, magyartalan mondatért megütötte egyik diákját. Elgondolom, ha poétánk ma köztünk élne, micsoda verekedő hírében állna... S hány írónknak, újságírónknak, tévé- és rádióbemondónknak, médiacsillagnak és közszereplőnknek lenne a réme a „galambszelíd költő” (ahogy Rónay nevezte őt), hányan járnának kékre-zöldre vert, felpuffadt arccal rossz mondatainkért? Magam is hányszor verném ki nála írásaimmal a biztosítékot, s hány napon túl gyógyuló sérüléseket szereznek be tőle?

Filip Tamás teszi fel valamelyik (napló)jegyzetében a gyötrően izgalmas kérdést: „...tudhat-e egymásról két gondolat?” Mely fölvetésre az indította, hogy a véletlennek, mint a legkitűnőbb dramaturgnak 55 köszönhetően, szinte egy időben bukkant rá Szabó Lőrinc, illetve Krasznahorkai László természetlátásának egy-egy, egymáshoz „brutálisan hasonló” kifejeződésére. Jelesül, adott helyeken mind Szabó, mind Krasznahorkai ellenséges, az embert fenyegető természetről képzeleg (Szabó L.: „... megszállt egy riasztó képzelődés...: az, hogy rám támad az ellenséges világ, rám a vasvillás csupasz fák”; Krasznahorkai pedig imígyen: „... a természetet még ellenséges erőnek láttam”, azaz olyan erőnek, „amely csak megfékezettsége, gúzsba kötöttsége miatt nem öli meg azonnal” az embert).

S itt kell elmondjam, magam is sokszor tapasztaltam hasonlót, mint lírikus kollégám (akit személyesen nem ismerek): semmi hihetlent nem találnék hát abban, ha valóban léteznének az embertől – s a tértől, időtől is – független gondolatok. Melyek szinte önálló entitások, *akik* afféle médiumként használják az embert a kifejeződésükhöz, megfogalmazásukhoz, megtestesülésükhöz. Nyelvet keresnek csupán, szavakat, melyek segítségével testet ölthetnek, s amikor emberükre akadnak, akiben meglelik e nyelv képességét, elemeit, elveszik tőle mindazt, ami az artikulálódásukhoz szükséges. Közben szelíden mosolyognak médiumukon, akit cserébe annak jóleső érzésével ajándékoznak meg, hogy saját maguknak tulajdonítják a szóban forgó gondolatot. Mi-
közben a gondolat *tudja*: ő választotta ki s teremtette meg elgondolóját.

Igaz, emberünknek sincs oka zavarban lennie. Hiszen ő adott formát a formátlannak, ő hozta egybe az alaktalan gondolatot a nyelvvel, ő szabott hozzá ruhát, mely végül is észrevehetővé (érezkelhetővé) tette őt.

És ez sem kisebb teremtés.

Utóirat

Hogy e *morfondír* az önállóan, az embertől, valamint tértől és időtől függetlenül létező gondolatokról nem is csupán afféle hagymázás látomány, arra a relativitás-elméleten túli tudományos elméleteket és kísérleteket is fölhozhatnánk példának. Ezekből ugyanis immár, hírlík, bizonyítottan következik – nem kis részt a magyar származású László Ervin kutatásainak köszönhetően – egy *pszi*-mező létezése, amely fogalom az üres térben (is) már igazoltan meglévő energiák összességének jelölésére szolgál. Ezen energiákon alapul azután minden olyan jelenség, amelyről tudomással bírunk, illetve ezekből keletkezik, s függőségi viszonyban marad velük.

Nos, miért ne nevezhetnénk ezeket az energiákat *gondolatoknak*, miért ne azonosíthatnánk azokkal őket? Hiszen a gondolatok bizonyos értelemben nem ugyanúgy energiaként működnek, mint a hagyományosan értelmezett energiák?

56

A kamera mozgása

Nemes Nagy Ágnes klasszikus kétsorososa, *A tárgyak* pelyhedző állú (tollú?) pályakezdő korom óta – tehát csaknem fél százada – olyan toposz a számomra, melynek kimértsége, a lényegét kutató tárgylátása mindig is értékrendem arkhimédészi pontját jelentette: „Fent, fent a tömbök. Déli fényben állnak. / Az én szivemben boldogok a tárgyak.” Olyannyira, hogy soha nem tettem fel a magamban a kérdést: hogyan, milyen *súgások*, sugalmazások, poétikai-bölcseleti meg- és végiggondolások folytán juthatott el költőnk a tárgyilagos világbázisról tárgyasult versvilágnak, tárgyi (objektív) lírának a versei egyik legjelentősebb vonulatát adó, iszonyú sűrűségű megtestesüléséhez (emeljük ide még az ugyancsak klasszikus érvényű *Fákat* is). Valószínűleg senki nem szólna meg, ha az övével rokon törekvéseket, személyiségeket keresve – nemzedék- és újhordas társa, Rába György mellett – Vas István felé kezdenénk el tapogatózni, s ugyanígy nem, ha ezen a nyomon egészen Babitsig is visszajutnánk. Gyanítom azonban, istenkáromlásként hatna, manapság, napjaink irodalmi közállapotait tekintve különösen, ha most – s egyáltalán nem a rokonság vagy az előzmények keresésének képtelen szándékával – Illyés néhány, 1930-as évekbeli lírai darabjának optikája is eszembe jutna? Például a *Reggeli meditáció* ars poetica-szerű programja: „...Egyszerű a világ; / amit két szemed lát, épp elég dolgot ad. / Ragyognak a tárgyak. Nyald meg a ceruzád”; vagy, teszem azt, a *Délben* szentelen kameramozgásának hűvössége: „Egy nyír, egy nyár, egy sornyi krumpliágy, / a krumpli közt egy törpe délibáb, / egy napraforgó... / félszegen ezek / várják tőlem, hogy versbe lépjenek.” Mondom, eszem ágában sincs rokonságot erőltetni kettőjükre, illetve bármilyen értelemben ájtárást keresni köztük (lírájuk között), olyan, egymással összevethetetlen, egymás mellett létező világok (minőségek) ők ketten. Valószínűleg arról van szó inkább, hogy mindketten azok közé a(z utolsó?) költők közé tartoztak, akik még – Pomogáts Bélát idézve Illyéssel kapcsolatban – „egységes és összhangzó univerzumot tudtak maguk körül”.

De van-e napjainkban, a magunk – egybeeső – század- és ezredfordulóján túl, ilyen?

Ilyen univerzumunk, s ilyen költőnk?

Illetve, máshonnan közelítve, a fentiek is arra szolgáltatnak példát, amikor ugyanaz a gondolat képződött meg előttünk két időben, két világban, kétféleképpen?

Hogy is mondja Holan *Kdyby* (*Ha*) című versének nőnemű alanya?

*kdyby Bůh byl nemocí člov ka,
byla bych ráda nemocná...*

Azaz: „ha Isten betegség lenne, / szívesen lennék beteg...”
Azt hiszem, én is.
Talán...

Isten nélkül?

Nem tudom már, hol, kitől olvastam a következőt: „...az Isten szemléli az embert, s az ember úgy él, hogy tudja: nézik.” És elismerem, nagyon idegesítő lehet(ett) ez az állandó figyelem. De mi van, mi történik (mi történt) Isten nietzschei halála után? (Bár ez utóbbi sem biztos, amint arra az a falfirka is utal, mellyel én Miroslav Holub 1960-as évekbeli ragyogó amerikai útinaplójában találkoztam először: „Isten halott. Nietzsche.” S alatta: „Nietzsche halott. Isten.”) Szóval, ha piszkált is, sőt: ha őrijtő (bénító) volt is Isten állandó figyelme, most, hogy az ember oly végzetesen magára maradt, s legtöbbször a kutya se vakant ránk – valami istentelenül nagy hiányérzetünk támadt tőle. Márpedig nem kevésbé őrijtő ez is, ez a „kutya se törődik...”, ez a hiány – Isten hiánya – is.

Különben is: mi az, hogy az Isten se?

Mi az, hogy nincs?

Tűrheti-e az ember – eredendő (természetes) – exhibicionizmusa az isteni figyelem ez elmaradását? Az isten(i) elmaradását?

Ami Isten léténél is veszélyesebb rá nézve. Mert, már a fenti okból is, teremt helyette magának egy (vagy több) újat. Egy (vagy több) új Istent. Amelyek (akik), mint minden ilyen eddigi kísérletnél kiderült, csak rosszabbak lettek (lehettek?) nála. Az elsővel (eredetivel?) azért csak jól elvultunk... Nem kellene-e visszatérnünk hozzá?

Még ha tök idegesítő is...

Utóirat

Nem ide tartozik (szorosan ide nem), mégis idézem Krasznahorkai Lászlót, hátha azért ide is: „...milyen szánalomra méltó az a kor, mely nem áll összeköttetésben az éggel.”

Alfa és ómega

Horváth János szerint Vörösmarty kedélyállapota (gondolom, Világos után különösen): „borulatos ragyogvány.” Micsoda telitalálat! Még hogy
58 az irodalomtörténészekben nem szunnyadhat ott a költő?!

S igen pontos ez is, a kései utód: Alexa Károly tollából, amikor ezt a két szót írta egymás mellé Jókai Mór és Kemény Zsigmond örvén: *derű* és *téboly*. Igen: derű és téboly – mint egy (nemzeti) irodalom két szélső pontja, két jellemző önmeghatározási lehetősége.

Alfa és ómega.

S a kettő között: borulatos ragyogvány az ember.

A kettő között a végtelen.

Szöveg

A Nyelvkönyvből

Amit én *nyelvnek* nevezek, az tulajdonképpen a barthes-i értelemben vett Szöveg *szöveget* adja. (Egyébként, nem tudom, véletlen-e, hogy a magyarban a két szót – ‘szöveg’ és ‘szöveg’ – egyetlen betű különíti csak el egymástól. Nem folytattam etimológiai – szóeredettani – tanulmányokat, de vajon nem a ‘szó’ a közös szótő mindkettőnél? Ami számomra teljességgel érthető lenne: hiszen a *szöveg* is *szövé*s: szószövé, a nyelv elemeinek, úgymond lenfonalának [össze]szövése által keletkezik, tehát *szöveg* maga is [értsd, ill. l. *Magyar Értelmező Kéziszótár*: „...szövéssel jön létre”, de régebbi jelentése szerint „Szépirodalmi v. zenei mű fölépítése, alkata” is; s ‘szó’ igénk a Czuczor–Fogarasi is „az együvé fűzés, kötés alapfogalmát rejti”, és e grandiózus szógyűjteményük mind a ‘szöveg’-et, mind a ‘szöveg’-et olyan ‘szövedék’-ként írja le, mely „az együvé szőtt vagy szövéődött fonalak” által képzett „összekötötést”, illetve „átv. ért.”-ben „a gondolatok menetét vagy összefüggését” egyaránt jelenti].) Tehát ugyanúgy cselekvést, létrehozást, valami közbeni állapotot jelent a nyelv is, mint Barthes-nál a Szöveg, melynek a Mű afféle képzeletbeli farka csak. (S ez esetben is jaj, százsoroson jaj, ha a fark csóválja a kutyát, ha a mű mozgatja, konstruálja a Szöveget [nyelvet], s nem fordítva, vagyis nem a Szöveg [nyelv] adja a művet!) S ha a bölcs(elő) francia irodalomtudós a Szöveg (nyelv) alapvető mozgásformájának (és mozgásirányának) az egy vagy akár több művön is áthaladó *keresztülvágást* nevezi meg, a nyelvi *traversée* itt abszolút értékűnek, abszolút érvényűnek mutatkozik. Ha pedig a Mű a Szöveg illegő-billegő, pergő-forgó farka, akkor a Nyelv a véráram abban a kutyában, mely a farkban *végződik*.

Hárman fekszünk a duplaágyban a kis hálószobában: a feleségem és én, s köztünk gyermekünk. Hajnal van, de én ébren vagyok, hallgatom egyenletes szuszogásukat. Kislányunkat már néhány hónapos kora óta külön szobában altatjuk (kivéve egyszobás szálláshelyű kirándulásainkat); nem is jelent gondot – kis mesélés, altatás után, persze – egyedül elaludnia, nem fél a sötétségtől, ha pedig felébred, mert pisilnie kell, kimegy a vécére, majd vissza a szobájába (igaz, majdnem szemközt vannak egymással), anélkül, hogy bármit is észrevennénk belőle. Sokszor azonban a sötétben átbotorkál hozzánk, és odafekszik kettőnk közé, legtöbbször szintén úgy, hogy nem is tudunk róla. Egyszer csak, egy öntudatlan, alvás közbeni mozdulatunkkal érzékeljük: ott van köztünk (s attól kezdve álmunkban is óvatosabban mozdulunk, nehogy megrúgjuk vagy megüssük őt, nehogy paplanunkkal betakarjuk az arcát), vagy reggel egyszerűen arra ébredünk, hogy megint átjött. Még amikor kicsi korában ideköltöttünk ebbe a mostani lakásunkba, melyben eleinte még magunk se tudtunk eligazodni, rögtön az első éjszakánkon tévedhetetlen biztonsággal odatalált hozzánk. Pedig még a lakás se volt kész, két szobát – az övét meg a hálónkát tudtuk csak lakni –, a konyha előszoba felőli oldalát még nem falaztuk fel, a folyosón sem raktuk még le a parkettát, kőművesszerszámok, építkezési kellékek szanaszét, s persze dobozok véghetetlen mennyiségben (vagy tízezer kötetnyi könyvvel a belsejükben), melyek néhol olyan szűk utcácskákat alkottak, hogy azokon nekünk is gond volt közlekednünk, ő azonban – ki tudja milyen ösztönöktől vezetettve – a vaksötétben is odatalált hozzánk, egyetlen pissz és a legkisebb keresgélés nélkül. Magam kezdetől bámulattal figyelem időnkénti köztünk-alvásának ezt az automatizmusát; nyilván az alom biztonsága („melege”) utáni vágy tudatalatti készítése a magyarázata mindennek, s annak is, hogy a legelső alkalom óta nem valamelyikünk mellett (oldalán) találta meg a helyét, pedig az anyja közvetlenül az ajtó mellett fekszik, oda kellene csak bújni mellé, hanem, át-mászva rajta, mindig kettőnk közé, középre fészkel be magát. Lehet, az is magyarázata ennek, hogy kislányunk tulajdonképpen egyke, mivel már rég felnőtt lányaimnál – féltestvéreinél –, gyerekkorukban, soha ilyet nem tapasztaltam, pedig ők is különszobában aludtak, de ők ketten voltak, s nyilván álmukban is *éber* tudatalattijukkal is észlelték a másikat megnyugtató lélegzését, szuszogását, mocanáseit.

Hárman fekszünk tehát a franciaágyban a kis hálószobában: a feleségem és én, s köztünk a gyerek...

Hajnal van, de ébren vagyok, hallgatom egyenletes szuszogásukat.

Csehy Zoltán méltán jeles, a babitsi *Eratót* hagyományának tekintő, de tárgyához új szemlélettel közelítő s 21. század eleji nyelvet beszélő erotikus-vers-antológiájának címe jut eszembe, és bizonyára a matt derengésben is jól látható, amint elmosolyodom a helyzetek különbségén.

60 Nos, a dolgok így is kezdődhetnek – egy más *fekvésben*.

És végződhetnek így is – megint egy másikban.

Vad párnacaták helyett alommeleg – az út onnantól idáig.

